

LAPIN MAAKUNTAMUSEO

KOKKO

1
1985

KOKKO 1/1985, 8. vsk.

Julkaisija: Lapin Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Päätoimittaja: Jorma Halonen, Lempeä, 95700 Pello, 9695-86154.

Toimitussihteeri: Jouni Aikio, Riutula I, 99870 Inari, 9697-51261 (työ) ja 58514 (iltaisin).

Talous- ja tilausasiat: PL 69, 96101 Rovaniemi

LLY:n jäsenet saavat lehden jäsenetuna. Tilausmaksu muille 35 mk. Maksetaan postisiirtotilille Ro 39578-6 yhdistyksen osoitteella. Irtonumero 9 mk.

Ilmoitushinnat: 1/1 sivu 300 mk, 1/2 sivu 150 mk, 1/4 sivu 80 mk, kannatusilmoitus 25 mk/numero.

Kansikuva: Kotkan kuvasi Pekka Helo.

LAPIN LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS R.Y.

Osoite: PL 69, 96101 Rovaniemi.

Puheenjohtaja: Jorma Halonen, Lempeä, 95700 Pello.

Sihteeri: Jukka Jokimäki, Jokkatie 14, 96100 Rovaniemi.

Muut johtokunnan jäsenet:

Esko Aikio, Utsjoki/Rovaniemi

Heikki Karhu, Inari

Martti Melamies, Rovaniemi

Vesa Nivala, Rovaniemi

Pekka Paarman, Sodankylä

Onni Ylimaunu, Tornio

Jäsenmaksut: koululaiset ja opiskelijat 15 mk, muut 30 mk. Maksu suoritetaan postisiirtotilille Ro 39578-6 yllä mainitulla yhdistyksen osoitteella.

HAVAINTOJEN KOKOAMINEN

Lähetä kevät- ja syysmuuttohavaintosi sekä erilliset kesä- ja talvihavainnot yhdistyksen osoitteeseen. Muista myös muut havaintoprojektit, kuten jo perinteiset pöllötakseeraus, muutontarkkailun joukkohavainnoinnit ja talvilintulaskennat.

LINTUATLAS

Yleiseurooppalainen lintuatlas ei käynnistyäkään vielä tänä kesänä, niinkuin jossain on viserrelty. Tämän hetken tiedon mukaan pesimälintujen kartoitus, LINTUATLAS, alkaa uudelleen kesällä 1986.

LAULUJOUTSEN

Joutsen on ajankohtainen tänäkin vuonna. Merkitse kaikki havaintosi ja kokemuksesi joutsesta tarkoin havaintovihkoosi. LYL kerää vuoden 1985 joutsentiedot ja tekee havainnoista yhteenvetä. Lähetä tietosi joutsesta ja seuraavan vetoomuksen mukaisesti myös kuikasta yhdistyksemme osoitteeseen, mistä ne hoidetaan edelleen LYL:lle.

KUIKKA

Myös kuikka on LYL:n tutkimuskohteena tänä vuonna. Kiinnitä kuikkaan tavallista tarkemmin huomiota kuluvan vuoden aikana. Ennen kaikkea pesintään viittaavat havainnot ovat tärkeitä. Myös kuikkien muutonaiset levähdyspaikat kannattaa merkitä muistiin ja muut muuttoa koskevat tiedot. Tarkkaile myös kuikkien käyttäytymistä.

PUHEENJOHTAJAN PALSTA

Isokoskeloiden kevätmuuton alkaminen kohta helmikuun puolivälin jälkeen, kaksi kuukautta ennen aikojaan, on varmasti yksi tämän vuoden omituisimmista lintumaailman tapahtumista. Siksi kaikki ne, jotka eivät vielä ole ilmoittaneet minulle helmimaaliskuun koskelohavaintojaan, tehköt sen pian.

Outo koskelomuutto nosti mieleeni taas kerran erään lintutieteen ja -harrastuksen paradoksin: me saalistamme kummallisuuksia, mitä erikoislaatusempia havainto, sen parempi! Samalla emme riittävästi kiinnitä huomiota meitä ympäröivän lintuelämän tavanomaisuuksiin, vaikka juuri ne ovat tärkeitä.

Joku Siperiasta tai Pohjois-Amerikasta harhautunut siivekäs saa ”oikeat” lintuharrastajat hypimään villinä riemusta; ja jos se saadaan rengastetuksi, niin se vasta on jotakin. Kuitenkin kyseessä on aivan vähäinen marginaalijuttu, jonka mahdollinen rengaslöytökin johtaa meitä enemmän harhaan kuin kyseisen

lajin biologian ymmärtämiseen.

Samaan aikaan voimakkaana virinnyt linnuston seuranta ympäristön tilan kuvaajana tuskaillee tietojen puutteessa. Mikä oli se normaalitilanne, johon voisimme nyt kertyvää havaintomateriaalia verrata?

On meillä toki tietoa lintumaailmamme tavallisista piirteistä (linjalaskennat, talvilintulaskennat, laajat linnustonselvitykset eri alueilta . . .), mutta paperille pantuna sitä on aivan liian vähän.

Yllytän siis teitä, hyvät lukijani, ja itseäni: kiinnittäkäämme entistä enemmän huomiota siihen, millaista linnustoa meillä on ympärillämmme tavallisena talvena, keväänä, kesänä ja syksynä! Pankaamme sen jälkeen tietomme paperille, havaintolomakkeisiin tai erillisiin tiedonantoihin. Näin varmistamme sen, että meillä tulevaisuudessa on todellista tietoa siitä, millainen linnusto meillä kerran oli.

JH

KOKKO 1/85

Puheenjohtajan palsta	3
P. Rauhala: Lapin lintutalvi 83—84	4
M. Kotakorva: Lapin koskikaroista	14
Toimintasuunnitelma vuodelle 1985	20
Toimintakertomus LLY 1984	22
Tuloslaskelma ja tulo- ja menoarvio	24
TIEDONANTOJA	
— E. Aikio: Onko tunturikihulla tummaa värimuotoa?	26
— A. Koukila: Koilliskairan linnuista — vaeltajan havaintoja	28

LAPIN LINTUTALVI 1983—84

Pentti Rauhala

Talvi 1983—84 jää lintuhistoriaan eräänä kaikkien aikojen parhais-
ta ja mielenkiintoisimmista. Pää-
osaa näyttelivät marjalinnut,
mutta kovina kilpailijoina hääri-
vät pähkinänakkeli ja palokärki ja
useat huomasivat myös pöllöjen
poikkeuksellisen runsauden.

Alkutalvesta yrittivät "sään
haltijat" ajaa runsasta lintukan-
taa pois oikein toden teolla. Mar-
raskuu oli poikkeuksellisen kyl-
mä, sillä jo tällöin mitattiin yli 30
pakkasasteen lukemia ja kuukau-
den keskilämpötila jäikin peräti
8—9 astetta normaalia alemmak-
si ollen esimerkiksi Sodankyläs-
sä -15 ja Ivalosa -14,3 astetta.
Marraskuu jäi koko talven toisek-
si kylmimmäksi kuukaudeksi.
Edelle meni vain joulukuu, joka
oli noin 6—8 astetta normaalia
kylmempi. Sodankylän keskiläm-
pötila oli tällöin -15,8 ja Ivalon
-16,9 astetta. Siis todella kova al-
kutalvi. Tammikuussa lämpötila
alkoi lähestyä keskimäärisiä lu-
kemia, jotka alitettiin enää 1—1,5
astetta. Helmikuu vaikutti ratkai-
sevasti siihen, ettei talvea voida
liittää kovien pakkastalvien sar-
jaan, sillä se oli peräti noin 6 as-
tetta normaalia lämpimämpi.
Keskilämpötila oli Sodankylässä
vain -6,9 ja Ivalossa -6 astetta.
Maaliskuu kului normaalilämpöi-
sessä kevään odottelussa.

Linnuston erityispiirteitä

Näkyvin erityispiirre oli marjalin-
tujen runsaus. Tilhi oli tämänkin
marjatalven valtiassilintu. Ennätyk-
selliset räkättiparvet horjuttivat
kuitenkin ajoittain sen asemaa
etenkin Rovaniemen seudulla.
Useimmilla alueilla pihlajanmar-
jat loppuivat helmikuun loppu-
puolella, mutta Rovaniemellä ja
Kemijärvellä niitä jäi runsaasti
keväällekin.

Kovasta alkutalvesta huolimatta
talvi oli monien eteläisten la-
jien esiinmarssia. Useat lajit tal-
vehtivat tavallista pohjoisempa-
na ja sinitiainen ja viherpeippo
jatkoivat Lapin valloitustaan.
Myös närhiä nähtiin tavallista
enemmän. Riekko ja kuukeli
näyttävät vähenevän jatkuvasti
ainakin alueen eteläosissa ja vä-
hän oli myös lapintiaisia.

Pähkinänakkeli oli eräs talven
seuratuimmista linnuista. Käpy-
lintuja ja käpytikkoja liikkui met-
sissä monin paikoin yleisesti ja
pöllöjä, etenkin hiiripöllöjä, tavat-
tiin runsaasti koko alueella.

Talven huomiota herättävin
lintu-uutinen kajahti Kittilästä
joulukuussa. Alakylän kappelin
seiniä hakanneen palokärjen tap-
paminen kuohutti tunteita ympäri
Suomea.

Lajikohtaisia poimintoja

Tukkakoskelo. PELL Teikosuvan-
nossa ilmestyi koiras pihalle
27.2. (M. Alahuhta). Se otettiin
hoitoon, rengastettiin ja vapau-
tettiin Sirkkakoskella, missä
mahdollisesti minkki söi sen.
Saapui ilmeisesti myrskyn kuljet-
tamana Norjasta (JH).

Maakotka. Ilmoitetut määrät:
RAN 3, ROIn mlk 1, PELK 1, KIT 2,
ENO 1 ja UTS 6.

Kanahaukka. Havaintoja seuraa-
vasti: RAN 3, ROIn seutu 3, PELL
4 (nuori naaras kuoli Kittisvaaras-
sa 5.1., JH) ja PELK 4.

Varpushaukka. ROIn seudulla tal-
vehti ainakin 3 yks. (JJ + PP).
PELL kk:ssä nähtiin 1 yks. "tal-
vella" (S. Kokko) ja Nivanpäässä
31.12. (S. Mäkiyrö).

Merikotka. Talvehti SOD:ssa jo
kolmantena talvena peräkkäin,
nyt 2 ad. (OP ym.).

Sinisuohtaukka. "8.2. kauniin puh-
das koiras lepatteli 21-tien yli ja
sivu pienehkön aukeaman tyypil-
listä saalistuslentoa (2 m hangen
pintaa ylempänä) n. 5 km KOL
Sieppijärveltä etelään" (AK). Lie-
nee ensimmäinen talvihavainto
lajista.

Tunturihaukka. ENO Vuobmakas-
joen varressa 2.2. 1 yks. (näki-
jä "tullimies", ilm. (AK).

Metso. Edelleen vähän.

Teeri. Edellisenä talvena alkanut
vähentyminen jatkui. Suurimpia
parvia: RAN 12 (MM), ROIn mlk 31
(JJ + PP), KEM 8 (HK) ja PELK 40
(HR).

Riekko. Melko vähän. Poikkeuk-

sena kuitenkin ENO Meekonjär-
ven ja Porojärven seudut, missä
AK näki 1.—4.2. ainakin 120 yks.,
suurimmassa parvessa peräti 70.
Sensijaan Kilpisjärven seudulla
kanta oli heikko. ROIn Korkalo-
vaarassa oleskeli "hullu riekko",
joka kävi omakotitalojen pihilla
syömässä jätteitä (H. Soukka).

Kiiruna. ENO Saanan ja Jehkak-
sen maastossa helmikuun alussa
2—30 yks. ja Porovuoman paho-
issa yhteensä 50—100 yks.
useimmiten alle 10 linnun parvis-
sa (AK).

Pyy. Vähän. Pohjoisimmat ha-
vainnot ilmoitettiin ROIn mlk:sta.
Sirrilaji. Marraskuun lopussa len-
si UTS Skallovaaan erotusaidan
yli useita sirrimäisiä lintuja
pohjois-koilliseen kovassa lou-
naistuudessa. Muutama kävi
maassakin (monet poromiehet/
AV). Mahdollisesti merisirrejä?

Jääkyyhky. 22.11. ilmestyi talvi-
puk. ad. SOD Askassa T. Saarijär-
ven koiran ruokakupille, missä
harakat pahoinpitelivät sitä. Lin-
tu kuoli seuraavana päivänä il-
meisesti päähän saamiinsa vam-
moihin. Toimitettiin Lapin maa-
kuntamuseoon (HK ym.).

Kesykyyhky. ROInsa noin 150
yks. (JJ + PP). Muita kyyhkypaik-
kakuntia olivat PELK 4 yks. (HK)
ja INA (ES).

Tunturipöllö. UTS Skieccaraso-
aivissa 5.—15.3. koiras (A. Aikio).

Hiiripöllö. Ennätysmäärä ilmoi-
tuksia, peräti 97, tasaisesti pitkin
talvea seuraavasti: RAN 3, YLI 1,
ROIn seutu 22, PELL 6, KEM 5,

SAL 1, PELK 25, SAV 1, KOL 2, SOD 14, KIT 8, ENO 7 ja UTS 2.

Varpuspöllö. Vähemmän kuin edellisenä talvena, vain viisi havaintoa: RAN 1, PELL 2, KOL 1, SOD 1, ja KIT 1.

Lapinpöllö. Havaintoja runsaasti (valtaosa helmi-maaliskuulta): RAN 9, YLI 1, ROIn seutu 10, PELL 6, KEM 5, PELK 2 ja KIT 4.

Viirupöllö. ROIn Rinnetiellä 8.2. 1 yks. (A. Hyry), KEM Särkikankaalla 9.3. 1 yks. kuolleena (H. Liikainen), PELK Arvospuolella 30.11. kohmettunut ilm. koiras, joka vapautettiin hyväkuntoisena Vasaavalla 18.12. (HK) ja KIT Kiistalassa 29.1. 2 yks., 2.2. löytyi ladosta kuollut naaras (K. Pitkänen).

Helmpöllö. Vähän ilmoituksia: PELL 1, KOL 1, PELK 1, SOD 1 ja KIT 1.

Käpytikka. RAN-ROIn seuduilla runsaasti, muualla vähänlaisesti. Pohjoisimmat ilmoitukset tulivat SOD:stä.

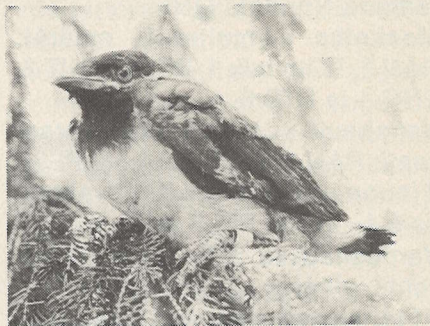
Pikkutikka. PELK kk:ssä naaras 16.—28.1. (HR) ja 19.2. (HK).

Pohjantikka. Tavallista enemmän etenkin ROI-SOD seuduilla. SOD Tähtelän tukkilanssilla 4.3. peräti 5 yks. (HK + OP). Havainnot kunnittain: ROIn seutu 13, PELK 2, SOD 7, ENO 1 ja UTS 3.

Palokärki. Vain neljä havaintoa: ROIn seutu 2 ja KIT 2.

Korppi. Suurimpia määriä kaato-paikoilta: ROI 100, ROIn mlk Vanttauskoski 40 (JJ + PP), SOD 150, SOD Luosto 15, PELK 10 (HK), muualta RAN Sijojärvi 12

(MP) ja SOD Porttipahta 20 (HK). **Varis.** Talvehtivia: RAN kk 3 ja Sijojärvi 1 (MP), ROI 200 (JJ + PP), KEM "tavallista enemmän" (P. Ingerö), SOD kk 6.2. 60 (OP), UTS kk ainakin 2 (EA + JA), Karigasniemi 1 (KL) ja Nuvvus 11.3. 7 (JA). PELK ja SAV ei talvehtivia (HK).

Nuori varis odottamassa ruoka-annostaan Kuva: Matti Ahvenjärvi

Harakka. Tavanomaisen vahva kanta.

Närhi. PELL-ROI-KEM-seuduilla "tavallista enemmän". Pohjoisin havainto: MUO Kihlanki 2 yks. "talvella" (S. Soutukorva).

Kuukkeli. Kanta tuntuu pienenevän pikku hiljaa. ROIn seudulla "ihmeellisesti kadoksissa, vain muutama havainto" (JJ + PP) ja UTS "normaaliala vähemmän" (AV ym).

Talitiainen. Kanta jonkin verran pienentynyt vuoden takaisesta huipusta. ROIn Jokkatiellä 10.3. 50 yks. parvi (JJ).

Sinitäinen. Jatkaa vauhdikkaasti Lapin valloitusta. Edellisenä talvena nähtiin kärkijoukot linjalla

PELL-SOD-KEM. Nyt tuli "valloitetulta alueelta havaintoja seuraavasti: YLI 2, RAN 2, ROIn seutu 37, PELL 1 ja KEM 2. Pohjoisimmat havainnot: SAL Kotalasviikon 8.11. asti 1 yks. (R. Mikola), SOD kk 15.1. ja 8.3. 1 (OP), KOL Sieppijärvellä 17.12. 1 (P. Pukema) ja Lappeassa joulunseudulla 1 (L. Petäjäniemi), KIT kk koko talven 1 (A. Ala) ja Kelonteke-mässä marras-joulukuussa 1 (L. Moilanen) sekä INA kk 2.—5.12. 1 (L. Arrela).

Kuusitiainen. Tavallista enemmän. Pohjoisimmat havainnot: ROIn 4 havaintoa 7 yksilöstä (JJ + PP ym) ja PELL Ylirannalla 17.1. 1 yks. (PN).

Töyhtötiainen. "Kolmanneksi yleisin tiaislaji ROIn seudulla" (JJ + PP). Tämä huomioonottaen on merkillistä, että pohjoisempaa on vain yksi havainto, PELL Konttajärvellä 2 yks. koko talven (K. Kallo).

Lapintäinen. ROIn seudulla "ihmeellisesti kadoksissa", vain n. 10 yks. koko talvena (JJ + PP).

Hömötiainen. Kohtalaisen hyvä kanta.

Pyrstötiainen. Voimakkaan syysvaelluksen jäljiltä tavattiin SOD Vuotsossa 6.11. 20 yks. (P. Magga) ja PELL Lampsijärvellä 21.11. 6 (T. Halonen) ja Romakkajärvellä 27.11. 4 (A. Tirroniemi).

Pähkinänakkele. Syksyn ja talven aikana nähtiin 286 nakkeliä (JOKIMÄKI 1984). Määrä on hieman suurempi kuin 1976/77 suurvaelluksessa, mutta ilmeisesti vael-

lus ei kuitenkaan ollut aivan yhtä voimakas, vaan suurempi määrä johtuu aktiivisemmasta havaintojen keruusta. Seuraavassa on kunnittain vertailtu näiden kahden parhaan nakkeliavuoden havaintomääriä (Jokimäen havaintoihin löytynyt 2 lisää).

	1976/77	1983/84
RAN	14	12
YLI	14	15
ROI	37	62
ROIn mlk	38	46
PELL	35	29
POS	13	6
KEM	14	14
PELK	—	3
KOL	23	8
MUO	15	8
SOD	10	6
KIT	18	23
SAV	11	3
SAL	15	8
INA	12	21
UTS	1	2
ENO	10	12
Yhteensä	1976/77 1983/84	280 yks. 288 yks.

Puukiipijä. ROIn Asemieskadulla 1 yks. 19.11.—17.2. (K. Koskinen) ja 10.—11.3. (JJ). Ks. myös laskennat.

Koskikara. RAN Kaitavirralla 19.11.—29.1. 8 yks., Toljankoskella 19.2. 3 (MM), Syväjärven sillalla 1 ja Tyyräsenjärvellä "muutama" talvehtija (M. Lintula), ROIn mlk:n Aittajärvellä 1—2 (EN + MV), Köyrin luusuassa 5, Korpikoskessa

6, Vikajärven luusuassa 1, Vantauksen luusuassa 1, Oikaraisessa 1 (JJ + PP) ja Vikajoella 6 (PR), PELL Konttajärvellä 1 ja Sirkkakoskella 4 (JH), PELK Pyhäjärvelä 1 (HK) talvehtijaa sekä SOD Luirajärven luusuassa 17.2. 1 yks. (HK).

Räkättirastas. Ennätyksellinen räkättitalvi. RAN alle 20 yks. parvia 26.2. asti (MM), ROIssa "koko talven reilusti", keskustassa 12.3. 500 (JJ ym.), PELL enimmillään Isokylässä 23.2. 210, viimeiset 5.3. (JH), PELK kk:ssa 1—2 yks. koko talven 1.3. asti (HK + HR), SOD 25.3. asti 2—12 yks. "kävelyreissulla", enimmän 15.2. 15 parvi (OP) ja Petkulassa 25.2. 1 (JT) sekä pohjoisempana KIT kk:ssä pitkin talvea 23.2. asti enimmillään ainakin 3 (JT).

Mustarastas. RAN kk:ssä oleskeli koiras koko talven (L. Nikkanen).

Mustapääherttu. Ilmeisesti runsaan marjasadon houkuttelemana uhmasi muutama yks. talvea ennätyksellisen pitkään: RAN kk 18.11. koiras (K. Nikkanen), ROI 2 yks. vielä joululaskennassa (?) ja MUO Liepimä 1 yks. syksystä "alkutalveen" (M. Rauhala).

Tilhi. Poikkeuksellisen runsaasti vielä loppotalvellakin. RAN kk:ssä 26.2. asti 40—100 yks. parvia (MM), ROIssa eniten helmimaaliskuussa, 7.3. keskustassa 1000 (JJ + PP), KIT kk:n suurimmat parvet 400—450 yks. (JT). Pohjoisimmat tilhet nähtiin INA:ssa (ks. uusintalaskenta). Seuraavassa on esitetty neljän

paikkakunnan suurimmat parvet kuukausittain:

	XII	I	II	III	
KEM	300	60	200	100	(HK)
PELL	85	250	550	110	(JH)
PELK	150	60	200	50	(HK)
SOD	50	150	250	70	(OP)

Kottarainen. INA kk:ssä 1 yks. vielä 27.11. (L. Arrela).

Varpunen. RAN kk:ssä 30—40 (MP) ja UTS Karigasniemellä 10—20 (KL) talvehtijaa.

Viherpeippo. ROI:n seudulla ennätyksellisesti, talvehtijoita mm. Ylikylässä 30 (JJ), Ojanperällä 20 (MM) ja Jokkatiellä 10 (JJ) (ks. myös laskennat), KEM keskustassa talvehti 20 (PM) ja PELK kk:ssä 1—6 yks. (HK). SOD kk:ään ilmestyi ensimmäinen vasta 18.3. (OP). KIT Kelonteke-mässä oleskeli 1 yks. joulukuun loppupuolelle asti (ed. talvena talvehti 24 yks., L. Moilanen).

Tikli. SOD kk:ssä ruokaili 1 yks. takiaisissa 19.11. (OP). Aikaisemmin laji on tavattu ainakin ROI:ssa, PELL:ssa ja SAV:lla.

Urpiainen. Vähän. Pieniä parvia nähtiin pitkin talvea PELL-PELK linjan eteläpuolella. SOD kadoksissa joulukuun jälkeen (OP) ja UTS 11.2. asti (AV). Suurin ilmoitettu parvi: UTS Leppälä 12.2. 50 (AV).

Tundraurpiainen. ROI Saarenkylä 7.1. 2 (JJ), PELL Lempeä 28.1. 2 (JH), SOD kk 17.11. 5 (OP) ja UTS Karigasniemi 23.—29.3. 2—4 (KL).

Punatulku. Runsas marjasato huomioonottaen vähänlaisesti. Pohjoisimmat havainnot: PELK kk läpi talven pikku parvia, "koti-

pihan maksimi" 3.1. 15 (HK), SOD kk 2—4 talvehtijaa (OP) ja KIT "muutama läpi talven" (JT). UTS kateissa 28.11.—12.3. (KL).

Taviokuurna. RAN, ROI ja PELL havaintoja läpi talven, muualla vain kevätmuuttohavaintoja. Suurimpia määriä: RAN kk 26.2. 8 (MM), ROI 8.1. 14 (JJ), PELL Isokylässä ja Ylirannalla tammi-helmikuussa useita 15—30 yks. parvia (JH + SM). Ensimmäiset kevätmuuttajat: ROI 22.2. (JJ + PP), PELL 15.2. (JH), SOD 26.2. (OP), PELK 1.3. (HK), SAV 14.2. (HK) ja UTS 10.3. (AV).

Käpylinnut. Runsaasti tai melko runsaasti RAN (MP), ROI:n seudulla (JJ + PP) ja PELK (HK). Sensijaan PELL "melko vähän" (JH) ja SOD "keskitalven kadoksissa" (OP). PELK suurimmat parvet kuukausittain: XII 45, I 22, II 5 ja III 5 (HK). Pohjoisin havainto: UTS Piesjoki 28.2. 3 isokäpylintua (KL). Valtaosa ilmoitetuista oli pikkukäpylintuja, mutta myös isoja oli melkoisesti (ks. laskennat).

Peippo. Talvenkärkkyjiä: PELL Turtola naaraspuuk. yks. 20.11. (R. Koivuranta) ja Lempeässä 11.12. asti (JH) sekä PELK Saunavaarassa koiras 21.11. (K. Heikkilä).

Järripeippo. PELL Rattosjärvellä 1 viivytelijä 24.11. asti (H. Lehtimäki). Myös ROIssa 1 (JJ).

Keltasirkku. Läpi talven vain ROI:n seudulla, missä nähtiin "ai-ka kivasti", mm. Saarenkylässä 20.2. 50 yks. ja 17.1. 25 (JJ + PP) sekä Ylikylässä koko talven 10 (JJ).

Havainnoijat

Ranua: Martti Melamies (MM), Nikkaset, L. Kaikkonen ja M. Per-nu (MP).

Roi + mlk: Antti Hyry, Pirjo Ilves-viita, Jukka Jokimäki (JJ), Helka & Osmo Junila, Kirsi Koskinen, Eeva Niemelä (EN), Pekka Punnon-nen (PP), Paavo Rajala, Pentti Rauhala (PR), Heikki Uotila ja Matti Virtanen (MV).

Pello. Jorma Halonen (JH), Mika Knuuti, Reijo Koivuranta, Sami Mäkiyrö, Pasi Niva (PN), Jouko Piippola, Leena Viinamäki ja Tei-ja Välimaa.

Kemijärvi: Paavo Ingerö, Paanu & Veronica Muhli (PM).

Pelkosenniemi: Heikki Karhu (HK) ja Heikki Rae (HR).

Sodankylä: Pekka Paarman ja Os-si Pihajoki (OP).

Kittilä: Linnea Moilanen ja Juha Takalo (JT).

Inari: Esko Sirjola (ES).

Utsjoki: Esko & Jouni Aikio (EA & JA), Kaarin Lehtonen (KL) ja Ari Valle (AV).

Enontekiö: Asko Kaikusalo (AK).

KIITOS kaikille havaintojen ilmoittajille! Usean kunnan alueel-la havainnoineet on merkitty sen kunnan kohdalle, mistä havainto-ja oli eniten.

Kirjallisuus

JOKIMÄKI, J. 1984: Pähkinä-nak-kelivaellus 1983/84 Lapissa. — Kokko 7:59—61.

TAULUKKO 1. Syyslaskennan tulokset Lapissa 1983.

Laji	Ran	Roi	Pell	Sod	Uts	Yht.	Yks./10 km
Sinisorsa	—	4	—	—	—	4	0,2
Telkkä	1	2	—	—	—	3	0,1
Mustalintu	—	1	—	—	—	1	0,05
Isokoskelo	—	2	—	—	—	2	0,1
Maakotka	—	—	—	—	1	1	0,05
Varpushaukka	—	1	—	—	—	1	0,05
Kanahaukka	—	—	1	—	—	1	0,05
Riekko	—	6	—	—	—	6	0,3
Teeri	1	28	—	2	—	31	1,4
Pyy	—	1	—	—	—	1	0,05
Kesykyhky	—	142	—	—	—	142	6,5
Hiiripöllö	—	2	—	—	—	2	0,1
Käpytikka	13	50	4	—	—	67	3,1
Pikkutikka	—	2	—	—	—	2	0,1
Pohjantikka	—	—	2	—	—	2	0,1
Korppi	7	135	29	—	1	172	7,9
Varis	1	197	22	3	—	223	10,2
Harakka	34	388	117	6	—	545	25,0
Närhi	—	17	4	—	—	21	1,0
Kuukkeli	—	—	1	—	2	3	0,1
Talitiainen	66	439	68	5	—	578	26,5
Sinitiaainen	—	3	—	—	—	3	0,1
Kuusitiainen	—	2	—	—	—	2	0,1
Töyhtötiainen	—	15	—	—	—	15	0,7
Lapintiaainen	—	6	—	1	2	9	0,4
Hömötiainen	27	333	46	7	—	413	18,9
Pähkinänakkeli	4	10	—	—	—	14	0,6
Puukiipijä	1	3	—	—	—	4	0,2
Koskikara	—	5	—	—	—	5	0,2
Räkättirastas	21	351	2	—	—	374	17,2
Mustarastas	1	—	—	—	—	1	0,05
Mustapääkerttu	1	1	1	1	—	4	0,2
Hippiäinen	—	—	5	—	—	5	0,2
Tilhi	35	143	30	1	—	209	9,6
Varpunen	92	950	38	20	—	1100	50,5
Viherpeippo	1	103	—	3	—	107	4,9
Vihervarpunen	—	1	—	—	—	1	0,05
Urpiaainen	5	55	5	—	43	108	5,0

	Ran	Roi	Pell	Sod	Uts	Yht.	Yks./10 km
Punatulkku	25	80	23	5	—	133	6,1
Taviokuurna	—	32	2	—	—	34	1,6
Pikkukäpylintu	18	51	2	6	—	77	3,5
Isokäpylintu	—	15	3	—	—	18	0,8
Käpylintulaji	—	117	17	—	—	134	6,1
Peippo	—	2	—	—	—	2	0,1
Järripeippo	—	3	—	—	—	3	0,1
Keltasirkku	—	24	1	—	—	25	1,1
Yhteensä	354	3722	423	60	49	4608	
Yks./10 km	177	227	223	100	54	211	
Lajeja	19	39	21	12	5	45	

Reittien lukumäärä ja pituus: Ranua 2/20, Roi + mlk 18/164, Pello 2/19, Sodankylä 1/6 ja Utsjoki 1/9.

TAULUKKO 2. Joululaskennan tulokset Lapissa 1983—1984.

Laji	Ran	Roi	Pell	Pelk	Sod	Uts	Yht.	Yks./10 km
Kanahaukka	—	1	—	—	—	—	1	0,04
Varpushaukka	—	1	—	—	—	—	1	0,04
Riekko	—	—	—	23	3	—	26	1,0
Teeri	5	1	—	—	4	—	10	0,4
Pyy	—	2	—	—	—	—	2	0,1
Kesykyhky	—	113	—	4	—	—	117	4,6
Hiiripöllö	—	5	—	2	—	—	7	0,3
Käpytikka	11	25	—	1	1	—	38	1,5
Pohjantikka	—	2	—	—	—	—	2	0,1
Korppi	7	77	2	3	5	2	96	3,8
Varis	2	226	5	—	3	—	236	9,3
Harakka	31	309	50	47	7	—	444	17,4
Närhi	—	13	1	—	—	—	14	0,5
Kuukkeli	—	1	—	—	—	—	1	0,04
Talitiainen	32	233	19	17	4	—	305	12,0
Sinitiaainen	—	2	—	—	—	—	2	0,1
Kuusitiainen	2	1	—	—	—	—	3	0,1
Töyhtötiainen	—	3	—	—	—	—	3	0,1
Lapintiaainen	—	11	1	9	2	3	26	1,0
Hömötiainen	35	167	19	20	6	4	251	9,8

	Ran	Roi	Pell	Sod	Uts	Yht.	Yks./10 km
Tiaislaji	—	—	—	—	—	3	3 0,1
Pähkinänakkeli	2	3	—	2	1	—	8 0,3
Puukiipijä	1	—	—	—	—	—	1 0,04
Koskikara	—	7	—	—	—	—	7 0,3
Mustarastas	1	—	—	—	—	—	1 0,04
Räkättirastas	21	1160	2	1	1	—	1185 46,5
Mustapääkerttu	—	2	—	—	—	—	2 0,1
Tilhi	143	1272	70	116	—	—	1601 62,8
Varpunen	71	451	34	61	12	—	629 24,7
Viherpeippo	—	24	—	6	—	—	30 1,2
Urpainen	—	239	—	16	—	—	255 10,0
Tundraurpiainen	—	2	—	—	—	—	2 0,1
Punatulkku	29	46	11	20	—	—	106 4,2
Taviokuurna	—	18	—	—	—	—	18 0,7
Pikkukäpylintu	1	38	—	54	3	—	96 3,8
Isokäpylintu	1	12	—	—	—	—	13 0,5
Käpylintulaji	—	19	21	—	—	—	40 1,6
Keltasirkku	—	28	—	—	—	—	28 1,1
Yhteensä	395	4514	235	402	52	12	5610
Yks./10 km	198	291	235	87	35	13	220
Lajeja	17	33	12	17	13	4	36

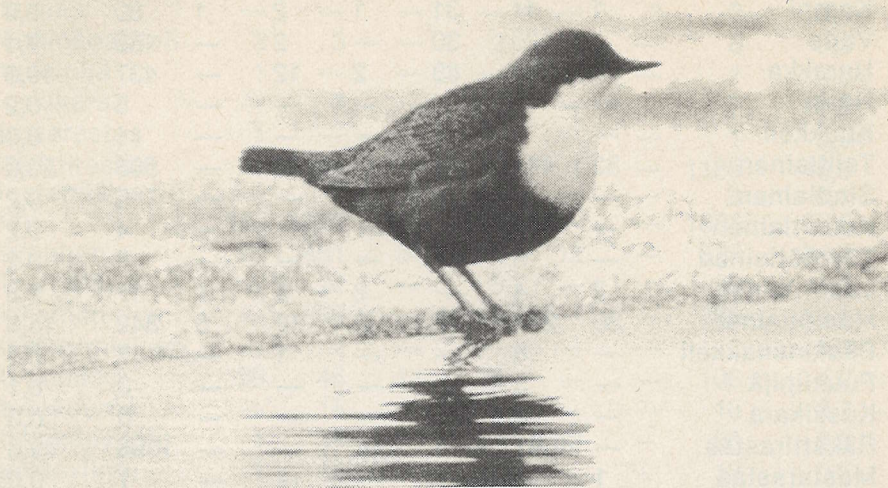
Reittien lukumäärä ja pituus: Ranua 2/20, Roi + mlk 17/155, Pello 1/10, Pelkosenniemi 4/46, Sodankylä 2/15 ja Utsjoki 1/9.

TAULUKKO 3. Uusintalaskennan tulokset Lapissa 1984.

Laji	Ran	Roi	Pell	Sod	Ina	Uts	Yht.	Yks./10 km
Kotka	—	1	—	—	—	—	1	0,05
Metso	—	2	1	—	—	—	3	0,1
Teeri	—	21	—	—	—	—	21	1,0
Riekko	—	2	—	—	—	—	2	0,1
Kesykyyhky	—	82	—	—	6	—	88	4,0
Hiiripöllö	—	1	1	—	—	—	2	0,1
Palokärki	—	1	—	—	—	—	1	0,05
Käpytikka	7	32	—	—	—	—	39	1,8
Pohjantikka	—	1	—	1	—	—	2	0,1

Laji	Ran	Roi	Pell	Sod	Ina	Uts	Yht.	Yks./10 km
Korppi	1	44	31	1	2	1	80	3,6
Varis	1	125	30	—	2	—	158	7,1
Harakka	26	314	83	2	12	—	437	19,8
Närhi	—	5	—	—	—	—	5	0,2
Kuukkeli	—	1	—	—	—	—	1	0,05
Talitiainen	32	411	32	—	33	—	508	23,0
Sinitiaainen	—	5	—	—	—	—	5	0,2
Kuusitiainen	—	4	—	—	—	—	4	0,2
Töyhtötiainen	—	5	—	—	—	—	5	0,2
Lapintiaainen	2	4	—	2	8	1	17	0,8
Hömötiainen	30	274	27	3	10	5	349	15,8
Pähkinänakkeli	—	6	—	—	1	—	7	0,3
Puukiipijä	—	3	—	—	—	—	3	0,1
Koskikara	—	6	—	—	—	—	6	0,3
Räkättirastas	—	1091	5	—	—	—	1096	49,6
Mustarastas	1	—	—	—	—	—	1	0,05
Tilhi	—	1452	23	—	78	—	1553	70,3
Varpunen	51	587	54	—	87	—	779	35,2
Viherpeippo	—	90	9	—	—	—	99	4,5
Urpainen	1	31	3	—	—	—	35	1,6
Punatulkku	32	94	17	—	—	—	143	6,5
Taviokuurna	8	10	—	2	—	1	21	1,0
Pikkukäpylintu	2	26	1	—	—	—	29	1,3
Isokäpylintu	4	23	—	—	—	—	27	1,2
Käpylintulaji	3	101	6	—	—	—	110	5,0
Keltasirkku	—	4	—	—	—	—	4	0,2
Yhteensä	201	4859	323	11	238	8	5640	
Yks./10 km	101	316	170	12	238	9	255	
Lajeja	14	33	14	6	10	4	34	

Reittien lukumäärä ja pituus: Ranua 2/20, Roi + mlk 17/154, Pello 2/19, Sodankylä 1/9, Inari 1/10 ja Utsjoki 1/9.

Koskikara Kuva: Hannu Hautala

LAPIN KOSKIKAROISTA

Martti Kotakorva

Frakkiasuinen pieni koskiemme viipeltäjä, koskikara, on tuttu ystävä talvien purojen kiertelijöille.

Tutkimustoiminta karapuroilla on ollut melko hiljaista viime vuosiin asti. Laji on kuitenkin hiljalleen noussut muun muassa rengastajien suosioon. Rengastajien kiinnostuksesta huolimatta tarvitaan yhä lisää karoihin inostuneita lintuharrastajia.

Erityisen arvokkaana tutkimusalueena on nähtävä karojen pesintä ja siihen liittyvät tapahtumat. Karojen vuosirytmii vaihtelee suuresti lähinnä ravinnon ja su-

lien vesistöjen mukaisesti. Talvisin karat ovat helposti havaittavissa niiden vilkkaan talvielämän vuoksi. Kesäisin karojen havaitseminen on hiukkasen vaikeampaa muun muassa luonnon muiden äänten runsaudesta johtuen.

Henkilökohtaisena toiveenani olisi, että viehättävästä ja mielenkiintoisesta koskikarasta tulisi jokaisen lintuharrastajan vuosittainen seurannan kohde.

Koskikaratutkimus Lapissa

Käynnistin koskikaroja koskevan tiedustelun vuoden 1981 keväällä yhteistyössä Muoniossa toimi-

neen lintukerhon kanssa. Myöhemmin myös Lintutieteellisten yhdistysten liitto r.y. yhteistyössä jäsenjärjestöjensä kanssa tuli mukaan koskikaran tutkimiseen. Julkaistujen koskikaravetoomusten ansiosta sain yhteensä 49 vastauskirjettä. Kirjeitä tuli lähinnä läänimme alueelta, joskin sain terveisiä myös eteläisestä Helsingistä asti.

Saamani aineisto oli hyvin monimuotoista. Siitä saattoi helposti todeta sen, kuinka ”jokapäiväinen” tuttavuus kara on. Näin ei tule kiinnittäneeksi lajiin tarpeeksi huomiota. Havaintoja sain aina vuodesta 1962 vuoteen 1982, eniten talvi- ja kevätjaksoilta.

Olen suorittanut pitkällisen aineiston käsittelyn ja yrittänyt saada havainnoista jotain kokoon. On kuitenkin todettava, että suorittamani pienimuotoinen kartotus ei ole täydellinen. Sisimmäsäni toivon, että se voisi olla pieninä innostuksen kipinäinä koskikaraharrastukselle.

Syysmuutto

Koskikarojen syysmuuttomatka on melko lyhyt, sillä karat muuttavat jäätyvien purojen varsilta ainoastaan muutamia kymmeniä tai satoja kilometrejä lähinnä kaakkoon.

Osa karoista ilmestyy Etelä-Suomen sulien purojen varsille loka-marraskuussa, osan jäädessä kuitenkin talvenkin yli Lappiin. TORNIO: 29.10.-80 2 Kirkonmäki (Kirkkopudas), 30.10, 1.11. ja 2.11.-

80 1 Kirkonmäki (Kirkkopudas). Syyslaskennassa 1981 tavattiin 2 yksilöä.

KEMI: Syyslaskennassa 1979 1 yksilö.

YLITORNIO: Syyslaskennassa 1979 6 yksilöä yhdellä reitillä.

PELLO: 17.11.-81 3 Turtola, syksy 1981 1 Vinsajoki. Syyslaskennassa 1977 2, 1978 5, 1979 6 ja 1980 1.

ROVANIEMI: 26.10.-80 1 Auttijoki, 29.10. ja 7.11.-81 1 Aittajärvi. Syyslaskennassa 1977 ei havaittu, 1978 1, 1979 4, 1980 3 ja 1981 5.

SAVUKOSKI: 21.—22.9.-80 2—3 paikallista Nuortijoki. Syyslaskennassa 1978 6 yksilöä yhdellä reitillä.

SODANKYLÄ: Syyskuu 1962 2 Vongoivanoja, 20.11.-81 1 Jeesiönjoen Korusniva ja 22.11.-81 2 Jeesiönjoen Korusniva.

MUONIO: 19.10. ja 1.11.-80 1 Jerrisjoki. Syyslaskennassa 1980 3 ja 1981 1.

INARI: Syksyllä 1980 2 Akujärvelä.

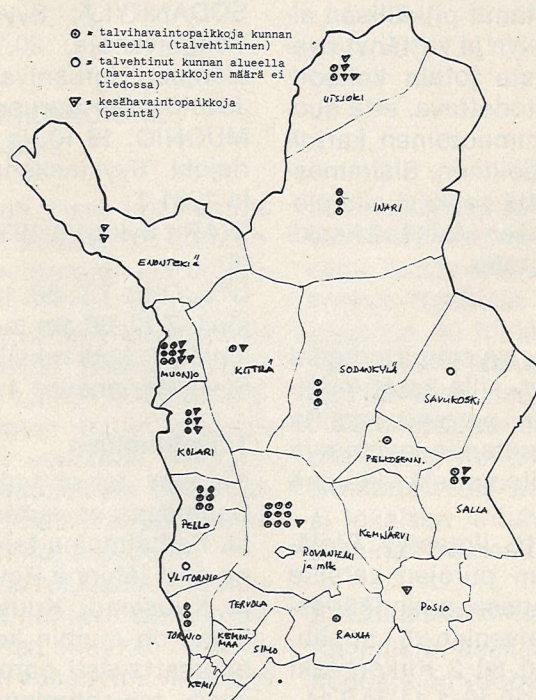
UTSJOKI: 7.9.-80 1mSE Tsuggajärvi, 7.12.-80 1m (nousi rengasta lentäen korkeuksiin) Korretoja. Syyslaskennassa 1980 1.

Talvehtiminen

Karojen talvehtiminen Pohjois-Suomessa on suhteellisen yleistä. Parhaimpina talvehtimisalueina ovat lähinnä Rovaniemi, Pello ja Kuusamo. Kuusamon karatilanne on muihin kuntiin nähden huomattavasti parempi. Yksittäisistä talvehtimispaikoista par-

Ankarina talvina, jolloin sulapaikkoja on tavallista vähemmän, on myös karoja vähemmän. Talvella 1980/81 havaittiin yhteensä 63 talvehtivaa yksilöä 24 sulapaikassa. Talvella 1981/82 havaittiin 43 koskikaraa 13 sulapaikassa. (ks. kartta)

PELLO: Ainakin kuusi talvehtimispaiikkaa, joista paras lienee Sirkkakoski. Talvi 1980/81 Ruuhijoki 1, Konttajoki 3, Sirkkakoski 7, Konttajärvi 1 ja 2.1.-81 2 Mikonlompolo-Laukkulompolo. Talvi 1981/82 Kaaranneskoski 4 ja Sirkkakoski 2—4. Talvilintulas-

SAVUKOSKI: Säännöllinen talvehtija. Talvella 1978/79 6 yksilöä. Antti Värriön vuosina 1963—

UTSJOKI: Havaintoja vain yksit-
täisistä linnuista. 14.—18.12.-76 1
Utsjoen Tsuogganiva, talvi
1978/79 ”talvehtiva”, talvi 1981/82
1 Utsjoen Ollilankosket, havaittu

24.12.—7.3. 4 kertaa, 27.12. ja 3.1. ei kuitenkaan em. paikassa.

Kevätmuutto

Kevätmuutto koskikaralla alkaa tavallisesti jo helmikuun lopussa ja jatkuu havaintojen perusteella aina huhtikuun loppuun.

Erityisen aikaisia muuttohavaintoja 10.1.-82 1m NE Rovaniemi lentokenttä. Pellon Sirkkakosken karamäärä lisääntyi kahdella yksilöllä 31.1.—7.2.-82 välisenä aikana. Muonion Jerisjoella yksilömäärä puolestaan väheni yhdellä 11.1.—10.2.-81 välisenä aikana. 15.2.-81 1m Kemi.

KEMI: Ensimmäinen muuttaja 15.2.-81.

PELLO: 14.4.-80 3 Sirkkakoski, 8.3.-82 2 Heikkilänjärvi, 14.—28.3.-82 1 Luomalanoja, 20.3.-82 1 Kuusioja, 8.4.-82 4 Kaaranneskoski. Sirkkakoskella karamäärä lisääntyi kahdella yksilöllä 31.1.—7.2.-82 välisenä aikana, vielä 8.4.-82 4—5 yksilöä ja 24.4.-82 enää 1 yksilö. Talvilintulaskentojen uusintalaskennoissa havaittu seuraavasti: 1977/78 2, 1978/79 2 ja 1979/80 6.

ROVANIEMI + mlk: 29.4.-77 1 Ounaskoski, 10.4.-78 1m Jaikonoja, 23.4.-78 1 Raudanjoki, 23.4.-78 1 mlk, 30.4.-78 3 Auttiköngäs, 7.4.-79 1 Juotasjärvi, 8.3.-80 1 Vikajoki ja 4 Raudanjoki, 15.4.-80 1 Alana, 22.2.-81 1 Ylä-Naarma ja 6.4.-82 1 Aittajärvi. Uusintalaskennat: 1978/79 2, 1979/80 2,

1980/81 1 ja 1981/82 6.

SAVUKOSKI: Uusintalaskennat: 1966/67 (26.2.) 4, 1968/69 (2.3.) 1, 1970/71 (28.2.) 1, 1973/74 (10.3.) 2 ja 1975/76 (14.3.) 2.

SODANKYLÄ: Ainoa ilmoitettu keväthavainto 28.3.-81 1 Tuiskujo-ki.

KITTILÄ: Pääsiäisenä 1977 2 Pallas-Ounastunturin kansallispuiston Rautulamassa, 2.3.-81 1 Vasalampi, 1980/81 Sirkan Immeljärvellä talvehtinut yksilö havaittiin viimeisen kerran 7.3.-81.

MUONIO: 1977—1981 1 yksilö keväisin Kätkäsuvannon Vuopionpalossa, keväällä 1980 Jerisjoella 2 yksilöä 14.3., 16.3. ja 17.3., keväällä 1981 Jerisjoen karamäärät vaihtelivat seuraavasti: 11.1. 7, 10.2. 6 ja 7.3. 1. Särkijärvi-Salmijärvi helmikuussa 1981 1 yksilö, joka siirtyi keväällä Kuerjoelle pesimään. Huhtikuu 1982 Jerisjoella 1.

INARI: 1.5.-76 1 Ivalon keskusta, 6.4.-81 1 laulava Juutuansuu, 24.4.-81 1 Keptukoskenniska, 24.3.-82 1 Keptukoskenniska ja 13.4.-82 2 Keptukoskenniska.

UTSJOKI: 24.2.-76 1 Tsuogganiva, 27.4.-77 1 Patoniva, 30.4.-78 1 Tsuogganiva, 2.3. ja 13.3.-79 1 Tsuogganiva, 27.3. ja 10.4.-79 1 Ollilankosket, 2.3. ja 13.3.-80 1 Patoniva, 6.3.-80 1 Ollilankosket, 11.3.-80 1 Mieraskoski, 2.5.-80 1 Roankkilompola, 27.2.-81 1, 25.4.-81 1 Ollilankosket, 29.5.-81 1 Tsuogganiva, 7.3.-82 1 Ollilankosket, 14.3.-82 1m Tsuogganiva, 6.4.-82 1m NW Tsuogganiva, 9.4.-82 2

Ollilankosket, 9.4.-82 3 ylempi Mieraskoski, 10.4.-82 1 Keneskoski, 16.4.-82 1 Tsuogganiva, 7.5.-82 1 Tsuogganiva. (Kaikki edellä mainitut paikat sijaitsevat Utsjoessa). Uusintalaskennat: 1979/80 1 ja 1981/82 (7.3.) 1.

Pesintäkausi

Koskikaran pesintä ajoittunee läänissämme touko-kesäkuulle. Kesähavainnoista ei ilmene uusia pesintäalueita verrattuna ATLAS-kartoitukseen. Koskikara ei näytä pesivän Lounais-Lapissa, Torniossa, Kemistä, Ylitorniolta, Pellosta ja Ranualta ei ole pesintäaikaisia havaintoja. Vaikka Pelkosenniemieltä, Savukoskelta, Sodankylästä ja Inarista ei saatu kesähavaintoja, koskikara kuitenkin pesii näittenkin kuntien alueella ATLAS-kartoituksen mukaan. Myös Kuusamon koskissa pesivä koskikara on tavallinen näky. (ks. kartta)

Varmoja tai todennäköisiä pesintähavaintoja:

ROVANIEMI: 4.5.-80 3 yksilöä, joista 2 rakensi pesää ja 1 seurasi sivusta, 2.7.-80 2ad + 2juv. ja 10.7.-80 4 yksilöä, kaikki havainnot Auttikönkäältä.

POSIO: 3.7.-80 1ad. + 1juv. Posio. **SALLA:** Jo 13 vuotta pari paikallista Oulankajoella, kesäkuu 1977 pesä Naruskajoella.

KITTILÄ: 2 pesää Pallasjärven Pyhäjoella (aika?).

KOLARI: Pesähavaintoja Ylem-

mältä Kuerlinkalta, Alemmalta Kuerlinkalta ja Varkaankurusta. **MUONIO:** Kesällä 1974 pesäpoikasia Äkäsjoen Äkäslinkalla, samoin kesällä 1978, mutta kesällä 1976 paikka autio. Kesällä 1974 vanha pesä Äkäsjoen Äkässaivo, 6.7.-76 2juv. + 1ad. ja 24.6.-78 pesässä poikaset kuoriutumassa Kajangin Pahajoen Kuoppaojan suu. Keväällä 1981 1 talvehtinut yksilö siirtyi alemmaksi Kuerjoelle pesimään.

ENONTEKIÖ: Pesälöytöjä Ounastunturin Pahajoenkurusta ja Ruotakurusta.

UTSJOKI: 10.7.-76 munapesä ja käytetty pesä Tsuoggajoella.

Muita kesähavaintoja:

SALLA: 19.6.-82 1 Naruskajoki.

ENONTEKIÖ: 30.6.-81 1.

UTSJOKI: 22.8.-67 1 Kistuskaidi ja 1 Kistuspuuro, 14.6.-80 1 Tsuoggajoki, 6.7.-80 2 Kevo, 19.7. ja 22.7.-80 1 Kevojoki, 23.7.-80 1 Keneskoski ja 6.8.-81 1 Kevojoki putous.

Esitän parhaimmat kiitokset seuraaville:

Eetu Aikio, Esko Aikio, Jouni Aikio, Seppo Alatalo, Jorma Halonen, Matti Harila, Tapio Hauskanen, Pauli Honkamaa, Sulo Huh-
tanen, Antti Hyry, Pauli Hänninen, Tyyne Hänninen, Tuula Jaaranen, Jukka Jokimäki, Helka Ju-

nila, Osmo Junila, Kyösti Junttila, Eino Kangaskorte, Tuomo Kassinen, Erkki Kataja, Hannu Kauppi, Rauno Koivumaa, Mauri ja Oula Kotakorva, Sylvi Kurki, Maire Kyyhkynen, Risto Lammin-Soila, Esa Lanko, Keijo Levänen, Oiva Liukkonen, Martti Melamies, Leevi Moilanen, Panu Muhli, Arvi Muotka, Tapani Muotka, Seppo Mäkilä, Juha-Pekka Nenonen, Eeva Niemelä, V-P. Paarman, Aila Pakarinen, Jouko Pihlainen, Urpo Piippo, Heino Rauhala, Jouni Rauhala, Tuomas Rauhala, Helmi Rissanen, Pekka Romakkaniemi, Matti Ryyänen, Reino Saastamoinen, Risto Sakko, Juha Särkijärvi, Juha Takalo, Reijo Uusitalo, Marja Vepsäläinen, Ahti Vihervuori, Leena Viinämäki, Tuomi Vuori, Antti Värriö, Anja Äikäs, Pellon ja Tornion

luontokerhot sekä Raja-Joosepin vartion vartijat. Kiitokset myös niille havainnoitsijoille, joiden havaintoja olen käyttänyt hyväkseni lähdemateriaalista.

Kirjallisuus:

- v. Haartman & al. 1963—72: Pohjolan linnut värikuvien, Helsinki
- Hilden, O. & Tiainen, J. & Valjakka, R. 1979: Muuttolinnut, Helsinki
- Hyytiä, K. & Kellomäki, E. & Koistinen, J. (toim.) 1983: Suomen lintuatlas, Helsinki
- Rauhala, P: Kokko-lehden talvilintukatsaukset
- Reade, W. & Hosking, E. 1968: Linnut ja linnunpesät.

Kirjoittajan osoite:
Torassieppi, 99300 Muonio

Lapin lintutieteellinen yhdistys ry.

TOIMINTASUUNNITELMA VUODELLE 1985.

Havaintoprojektit

pöllötakseeraus 22.3.—8.4.
kevätkuutto, joukkohavainnointi 27.4. ja 11.5., (varapäivät 28.4. ja 12.5.) klo 5.00—15.00
syysmuutto, joukkohavainnointi 14.9. (varalla 15.9.) klo 6.00—15.00
talvilintulaskennat; syksy, joulukuu ja kevät

Vastaava

O. Ylimaunu
E. Aikio

H. Karhu

P. Rauhala

Muut havaintotyöt

linjalaskennat
rengastus
pesäkortitus

J. Jokimäki
J. Halonen
V. Nivala

muuttohaukka-, kalasääski-, kotka- ja merikotkatutkimus
LYL:n tutkimukset: joutsen
kuikka

petolintukartoitus

Toimikunnat

LAHKO-toimikunta
Arkistotoimikunta
Atlas 1986

Kokoukset ja retket

Kevätkokous ja -retki Posion Korouomalle
syyskokous ja -retki sekä rengastustentti Sodankylässä
vuosikokous helmikuussa Rovaniemellä
yleisöretket Rovaniemellä, Pellossa, Torniossa ja Kolarissa

Julkaisutoiminta

Kokko-lehden päätoimittaja
” toimitussihteeri

J. Halonen, S. Saari
ja P. Paarman
P. Alaraudanjoki
H. Uotila
P. Punnonen

J. Halonen
J. Jokimäki
J. Jokimäki

J. Halonen
J. Aikio

Kokko-lehti ilmestyy neljä kertaa

Varainhankinta

mainoshankinta Kokko-lehteen (1/1 sivu 300,-, 1/2 sivu 150,-, 1/4 sivu 80,- ja kannatusmainos 25,-/numero)
arpajaiset vuosi-, kevät- ja syyskokouksessa
merkkien ym. tuotteiden myynti

Linnustonsuojelu

linnustonsuojeluvastaava
talviruokinta ja pönttöystoiminta

J. Halonen
J. Jokimäki

Muu toiminta

yhteistoiminta Lapin maakuntamuseon, Xenus ry:n, Rovaniemen seudun luonnonsuojeluyhdistyksen, metsästäjien, Rovaniemen kaupungin nuorisolautakunnan, rajavartiolaitoksen ja riistanhoitopiirin kanssa
Euroopan lintuatlas 1986—89 valmistelut
tiedotustoiminta Lapin Kansa-lehden kautta
lintuharrastuskurssit Rovaniemen, Pellon ja Kolarin kansalaisopistojen kanssa sekä Lapin luonnontiedon kurssi Rovaniemen kansalaisopiston kanssa

J. Halonen

Johtokunta

TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 1984

Yhdistyksen toiminta painottui läpi vuoden erilaisten lintumaailman ilmiöiden tarkkailuun, mui-
tiin merkitsemiseen, havaintojen
kokoamiseen ja julkaisemiseen
Kokko-lehdessä.

Johtokunta ja toimihenkilöt: yh-
distyksen johtokunnan muodos-
tivat seuraavat henkilöt: Jorma
Halonen (puh.joht.), Pekka Pun-
nonen (varapuh.joht.), Pirjo Ala-
raudanjoki (rahastonhoitaja),
Jukka Jokimäki (sihteeri), Esko
Aikio, Heikki Karhu, Martti Mela-
mies ja Onni Ylimaunu. Johto-
kunta kokoontui kertomusvuon-
na 3 kertaa ja käsiteltyjä pykälä
kertyi kaikkiaan 41.

Yhdistyksen tilintarkastajina
ovat toimineet Ritva Sunila ja
Martti Talvitie sekä varalla Jorma
Liste ja Osmo Junila.

Jäsenistö: yhdistyksen jäsen-
määrä oli 31.12.1984 254, joten jä-
senmäärä on kasvanut edellis-
vuoteen verrattuna (1983 223 jä-
sentä). Jäsenmaksut olivat 30,- ja
15,-.

Yhdistyksen kokoukset: kerto-
musvuonna pidettiin 3 kokousta,
joista yksi oli sääntömääräinen
vuosikokous. Osanottajia ko-
kouksissa oli keskimäärin 10 ja

käsiteltyjä pykälä kertyi yhteen-
sä 30.

Virallisten kokousasioiden jäl-
keen on pidetty esitelmiä, katsot-
tu diaesityksiä, retkeily ja pidet-
ty rengastustentti.

Toimikunnat: Lapin läänin alueel-
liseen harvinaisuustoimikuntaan
kuuluvat Jorma Halonen, Heikki
Karhu ja Pentti Rauhala. Toimi-
kunta kokoontui kertomusvuon-
na kerran. Arkistotoimikunta on
kokoontunut 3 kertaa.

Retket: yhdistyksen kevätretki
järjestettiin Pelkosenniemielle,
mukana oli 10 jäsentä. Rovanie-
mellä järjestettiin yhteistyössä
kaupungin nuorisolautakunnan
kanssa yleisöretki Ylitornion lin-
tuvesille ja retkelle osallistui 15
henkilöä. Lisäksi Pellossa, Kola-
rissa ja Rovaniemellä järjestet-
tiin yleisöretkiä.

**Julkaisutoiminta ja muu infor-
maatio:** yhdistyksen jäsenlehti
Kokko ilmestyi kertomusvuonna
neljänä numerona, joista yksi
monisteena. Vuosikerran yhteis-
sivumäärä oli 72 sivua.

Yhdistyksen jäsenet julkaisivat
paikallisissa sanomalehdissä lin-
tuaiheisia artikkeleita. Tiedotus-
vastaavana on toiminut Jorma

Halonen. Lisäksi yhdistys on ol-
lut yhteistyössä Lapin alueradion
kanssa.

Linnustonsuojelu: yhdistyksen
kautta välitettiin lintujen talviruo-
kintaa varten jäsenistölle yhteen-
sä 1000 kg auringonkukan sieme-
niä.

Yhteistyössä Rovaniemen seu-
dun luonnonsuojeluyhdistyksen
kanssa käynnistettiin Rovanie-
men kaupungin puistojen pöntö-
tystoiminta ja rakennettiin ruo-
kinta-automaatteja. Yhdistyksen
jäsenet opastivat pönttöjen ra-
kentamisessa Rovaniemen kau-
punginosayhdistyksiä, pönttöjä
valmistui yhteensä n. 100 kpl.

Muu toiminta: yhdistyksemme jä-
senet ovat ottaneet osaa seura-
viin toimintoihin: muuton tarkkai-
lu, talvilintulaskennat, pesäkorti-
tus ja rengastus, pönttölintutut-
kimus, kotka-, merikotka-, muut-
tohavukka- ja kalasääskitutkimus,
linjalaskenta, LYL:n tutkimukset;
peltolinnut ja joutsen sekä peto-
lintukartoitus. Yhdistyksen jäse-
net suorittivat metsähallituksen

tilaaman linnustoselvityksen
Lemmenjoen kansallispuistossa,
avustivat Risto A. Väisästä var-
pustutkimuksessa ja ottivat osaa
Helsingin yliopiston linnuston-
seurantatutkimukseen.

Yhdistys kokosi faunistista ra-
porttia Lapin linnuista vuosilta
1972—82. Yhdistys on ollut yh-
teistoiminnassa Lapin maakun-
tamuseon kanssa. Yhdistyksen
vaihtojulkaisutoiminta laajeni
kertomusvuoden aikana. Lintu-
kursseja järjestettiin keväällä Ko-
larissa ja syksyllä Pellossa yh-
teistoiminnassa kansalaisopisto-
jen kanssa.

Rovaniemen kansalaisopiston
kanssa järjestettiin yleisölle vesi-
lintujen tarkkailutilaisuus kevääl-
lä, tempaukseen otti osaa n. 50
henkilöä.

Edustukset: LYL:n edustajako-
kousedustajina ovat olleet Jorma
Halonen, Jukka Jokimäki ja Heik-
ki Uotila.

Johtokunta

TULOSLASKELMA 1.1.—31.12.1984
Varsinainen toiminta

Tuotot		
Julkaisut	2.156,00	
Hihamerkit	84,70	
Siemenet	<u>350,00</u>	— 1.890,70
Kulut		
Postituskulut	869,60	
Muut kulut	<u>3.484,95</u>	— 4.354,55
Kulujäämä		<u>— 6.245,25</u>
Varainhankinta		
Korkotuotot	103,12	
Jäsenmaksut	5.265,00	
Lahjoitukset ja av.	<u>2.810,00</u>	+ 8.178,12
Tilikauden ylijäämä		<u>+ 1.932,87</u>

TASE 31.12.1984
VASTAAVAA

Rahoitusomaisuus		
Postisiirtotili	4.854,82	
Siirtosaatavat	720,00	
Tilisaatavat	<u>522,50</u>	6.097,32
Vaihto-omaisuus		
Julkaisut	2.675,00	
Hihamerkit	230,00	
Kalusto	<u>85,00</u>	2.990,00
Käyttöomaisuus		
Kirjasto		110,00
		<u>9.197,32</u>

VASTATTAVAA

Oma pääoma		
Pääoma tilikauden alussa		7.264,45
Tilikauden ylijäämä		<u>1.932,87</u>
		<u>9.197,32</u>

TULO- JA MENOARVIO VUODELLE 1985
Varsinainen toiminta

Tuotot		
KOKKO-lehti	500	
Ilmoitukset	1.500	
Siemenet	5.000	
Kirjat	<u>1.500</u>	8.500
Kulut		
KOKKO-lehti	6.000	
Siemenet	5.000	
Kirjat	2.000	
Postituskulut	1.500	
LYL:n jäsenmaksu	700	
Muut kulut	<u>500</u>	15.700
Kulujäämä		<u>— 7.200</u>
Varainhankinta		
Korkotuotot	100	
Jäsenmaksut	5.000	
Lahjoitukset ja avust.	1.500	
Keräykset	<u>500</u>	+ 7.100
Tilikauden alijäämä		<u>— 100</u>

Tulo- ja menoarvio perustuu seuraaville jäsenmaksuille:

Opiskelijat ja koululaiset	15 mk
Muut	30 mk

ONKO TUNTURIKIHULLA TUMMAA VÄRIMUOTOA?

Esko Aikio

Useimmat suomalaiset lintukirjat suhtautuvat tunturikihun tumman värimuodon esiintymiseen suurella varauksella, epäillen. Norjalainen Norges Fugler-teos väittää jopa, ettei tunturikihulla ole tummaa värimuotoa vaan havainnot tummista tunturikihuista ovat voineet koskea nuoria yksilöitä. Eräät ruotsalaiset ja englantilaiset lintukirjat puolestaan esittävät, että tunturikihulla on aiemmin esiintynyt tummaa värimuotoa, mutta nykyään tämä rotu on kadonnut.

Itse en ole koskaan havainnut tunturikihulla tummaa värimuotoa (varmasti), sen sijaan kylläkin useita tummia merikihuja Norjan rannikolla. Tarkemmin lintukirjoja tutkimatta olen tähän asti uskonut, että myös tunturikihulla esiintyy vastaavanlaista tummaa värimuotoa. Niinpä törmätessämme veljeni Jounin kanssa kesäkuussa 1981 poikkeavan väriinseen tunturikihuun, emme osanneet kiinnittää näkemäämme tarpeeksi suurta huomiota. Kirjasimme havaintovihkoon vain ylimalkaisesti havainnot ”tummas-ta” tunturikihusta. Yllätyimme, kun kokeneemmat lintumiehet alkoivat kysellä tarkempia tietoja kyseisestä havainnosta. Jouduimme palauttamaan havainnon mieliimme ja tutkimaan eri lintukirjoja. Tämän jälkeen olin pitkään epävarma havaintoni laa-

dusta (ja olen vieläkin).

Yritin tehdä havainnosta muun kuin tunturikihun, meri- tai leveäpyrstökihun, mutta ei onnistunut. Silmiäniikin yritin epäillä ja yritin tehdä linnusta nuorta yksilöä, muttei sekään tuntunut onnistuvan mm. siipien väriytyksen vuoksi. Nuorella linnullahan pitäisi olla vaalea juova siivissä.

Kuukauden pohdiskelun jälkeen päädyimme tavallisesta poikkeavaan tunturikihun värimuotoon. Kyseessä ei siis ollut missään tapauksessa täysin tumma yksilö, ehkä välimuoto. Katsonkin tarpeelliseksi kertoa ko. havainnosta Kokon palstoilla, jotta muut voisivat arvioida havaintoamme ja jotta tunturikihuja tarkkailevat olisivat varuillaan.

Retkeilimme 6.6.1981 Inarin ja Utsjoen kunnan rajamailla Johtijärvellä. Tällöin olivat tunturijärvet vielä täysin jäässä ja takatalven jäljiltä myöskin lunta oli maassa muutaman sentin verran. Tarkkaillessamme järven ranta-jängän tulleja ja vikloja havaitsimme eräällä mättäällä n. 40 m:n päässä istuvan tunturikihun, jonka takana n. 10 m:n päässä oli toinen yksilö. Kiikaroidessamme kihuja pisti ensimmäisenä silmään lähempänä istuneen yksilön päälake väritys. Päälaki oli suklaanruskea kuten naurulokilla kun taas taaemman yksilön päälaki vaikutti lähinnä mustalta.

Etummaisesta kihun poskien väri oli silmään pistävän kermankeltainen, taaemmalla valkoinen. Tietysti valaistusolosuhteet saattoivat tehdä tässä kepposen. Lähempänä istuneella tunturikihulla oli myöskin rinnassa valkoista, mutta ei yhtä paljon kuin taaemmalla.

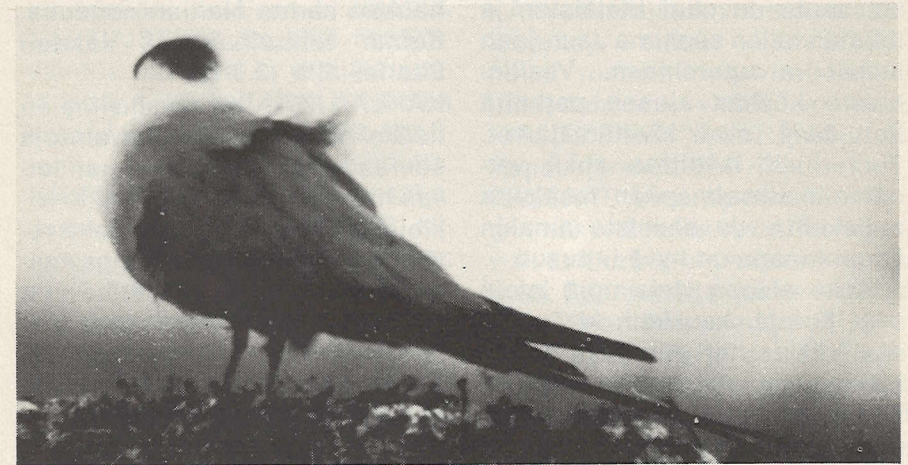
Muutaman minuutin tarkkailun jälkeen linnut nousivat lentoon. Tällöin etummaisena ollut yksilö vaikutti yleisväriykseltään huomattavasti tummemmalta kuin toinen. Linnut loittonivat reilun sadan metrin päähän jääden sinne lentelemään. Vielä tällöin pystyimme erottamaan yksilöt toisistaan väriytyksen perusteella.

Tämän tarkempaa muistikuvaa meillä ei ole havainnosta. Havainto-olosuhteetkin (sää) ovat epäselvät. Ainakin taivas oli pilvessä, koska aamupäivällä tuli

lunta taivaan täydeltä, saattoipa vielä havaintohetkelläkin tipahdella lumihitaleita.

Vielä 15.6.1981 havaitsimme em. paikasta 15 km luoteeseen kolme tunturikihua lennossa n. 100 m:n päässä. Näistä yksi vaikutti niin paljon muita tummemmalta, että sekin merkittiin havaintovihkoihin tummaksi yksilöksi. Täysin tumma tämäkään yksilö ei ollut.

Nämä havainnot ovat kuitenkin sen verran epämääräisiä, että mielestämme tunturikihun tumman värimuodon esiintymisestä ei voida näiden perusteella tehdä mitään johtopäätöksiä. Entistä suurempaan tarkkaavaisuuteen ne kuitenkin antavat aihetta. Kunhan myyräkanta lähtee taas nousuun Utsjoellakin, niin on hyvät mahdollisuudet tunturikihujen tarkkailuun pesimäalueilla.

Tunturikihu, Utsjoki 31.5.1980
Kuva Esko Aikio

KOILLISKAIRAN LINNUISTA — VAELTAJAN HAVAINTOJA

Alpo Koukila

Olen retkeillyt Koilliskairan alueella vuodesta 1970 alkaen kaikkiaan yksitoista kertaa, yhteensä noin 110 vuorokauden ajan. Linnut ovat olleet merkittävä lisä retkilläni. Niinpä ajankohtakin on valikoitunut kesäkuuhun — kerran heinäkuussa — ja toisaalta syyskuuhun. Kaikkiaan olen tavoittanut tällä nykyisellä UKK-puiston alueella 108 lintulajia.

Linnustollisesti alueen voi jakaa kolmeen osaan. 1) Saariselkä: tunturilajit, 2) Suurten aapojen alue: suolajit ja 3) Kemihäarojen-Nuortin alue: metsälajit. Eniten olen kolunnut metsäseutuja ja vähimmälle on jäänyt aapojen alue, johon olen tutustunut vain yhdellä retkelläni. Mielenkiintoisin seutu on ollut eteläisten ja itäisten lajien suosima Jauruoen laakso sivupuroineen. Vesilinnuista köyhän alueen parhaita lintujärviä ovat Kiertämäjärvet. Tunturilajit tavoittaa ehkä varmimmin Ukselmapään tasaisilta paljakoilta. Ja aavoista ainakin Lamminaapa on hyvä lintusuo.

Koko alueen yleisimpiä lajeja ovat korppi, kuukkieli, kivitasku, västäräkki, niittykirvinen, puna-kylläkirastas, laulurastas, pajusirkku ja urpiainen, jotka olen tavannut kaikilla kahdeksalla vähintään viikon kestäneellä retkelläni, kuten myös koskikaran, mutta

sitä on vain Saariselällä. Yleisiä ovat myös kapustarinta, liro, rantasipi, käki, leppälintu, sinirinta, pajulintu, harmaasieppo ja metsäkirvinen, mutta aikaisina syysmuuttajina ne syysretkiltä puuttuvat.

Lajikohtaisia havaintoja

VESILINNUISTA ei paljon havaintoja ole, mielenkiintoisimmat ovat kaksi uiveloipoikuetta, jotka tapasin Saariselällä 16—17.7.1979.

PÄIVÄPETOLINNUISTA olen useimmin tavannut piekanan, ampuhaukan ja kotkan; seitsemällä retkellä. Sinisuohaukan ja kalasääsken kolmella sekä tuulihaukan kahdella retkellä. Varpushaukan kerran Naltionseudulla. Kolme tunturihaukkaa kaarteli Saariselällä 16.9.1974.

KAHLAAJISTA on tavallisimpien lisäksi pesimäaikaisia havaintoja seuraavasti: Tylli Kaitmitojan latvan hiekoilla 1979. Metsäviklo Hiekiojalla 1975, Jaurulla viidellä reiviirillä 1976 ja -79 parissa paikassa. Punakuiri: pari Vieriaavalla 1975. Jänkäkurppa Kolsanhaaralla -75 ja Nummerusaavalla -79. Vesipääsky Jaurulla -76 ja Hammaskodan lammella 1979.

KIHUT: Ainoa havainto 20.6.1976, jolloin kolme tunturikihua nousi Lumipään huipulta.

PÖLLÖISTÄ vain hiiripöllö on näkyvä, siitä on kaikkiaan noin 25 havaintoa. Suopöllön olen tavannut kolmasti. Muut pöllöt ovat olleet hiljaa piiloissaan.

TIKAT: Pohjantikkoja olen tavannut muutamia retkeä kohti, kerran O. Käpytikkaan sopii sama, paitsi syksy 1974, jolloin käpytikkaellus näkyi selvästi varsinkin tunturialueen laaksoissa. 14.9. tapasin 23 ja 15.9. peräti 28 käpytikkaa. Kaikkiaan 15 päivän retkellä yli 80. Palokärjestä on kaksi ja pikkutikasta vain yksi syyshavainto.

PIKKULINNUT: LAPINKIRVISEN näin Lamminaavalla 10.7.-79, lisäksi muutama syyshavainto. Vuoden 1975 VUORIVÄSTÄRÄK-Kihavainnoista on erillinen tiedonanto Kokossa (5:98). 12.9.1983 tapasin vuorivästin jälleen Vongoin Tyyrojalla. Syyspukuinen vanha koiras lenteli purouomassa edelläni puolisen kilometriä. RAUTIAISESTA on viisi kesähavaintoa Jaurulta ja yksi Kärppäjärviltä. LAPINUUNILINNUSTA kaksi lauluhavaintoa 1979 Auhti-jolta ja Peskiselän huipulta. HIPPIÄISESTÄ ainoat kesähavainnot ovat vuodelta 1975, silloin peräti kuudessa paikassa: neljä Jaurulla, yksi Tyyrojalla sekä Kokkopäillä. Syksyisin joitakin yksinäisiä ja tiaisparvien mukana. Karapuljun lähellä 18.9.-76 kuitenkin noin kahdeksan yksilön puhdas hippiaisparvi.

PUNARINTA: Vuonna 1975 viisi laulajaa, kolme lähekkäin kuusik-

kokurussa Kokkopäillä, yksi Jaurulla ja Tyyrojalla. 1979 yksi Auhtijoella. Syyshavainto Alaturien puolelta 15.9.1983.

PEUKALOINEN lauloi Jaurulla 12.—13.7.1979. LAPINTIAISTA oli syksyllä 1983 paljon, 8 vuorokauden retkellä yli kaksisataa, muina syksyinä 10—70. PUUKIIPIJÄSTÄ on yksi havainto: 19.9.-74 Jaurulla. PIKKUSIRKUN pesän löysin Suovainlammen läheltä 11.7.1979. Lamminaavan reunalla ja yllättäen myös Ylemmällä Kiertämäjärvellä oli pikkusirkkupari samana kesänä. POHJANSIRKUSTA on vain yksi havainto: poikue Tammikämpän lähellä 10.7.1979. PEIPPOSTAKIN on vain yksi havainto: 22.6.1971 Kopsusjärvellä. PUNATULKUN olen nähnyt kesällä neljästi: 1975 Kokkopäillä ja Jaurulla kahdessa paikassa parin sekä 1979 Auhtijoella. Syksyisin muutamia. 1974 oli KÄPYLINNUILLA voimakas vaellussyksy, silloin käpylintulaji nousi runsaimmaksi retkilajiksi lähes tuhannen yksilön voimalla. KIRJOSIIPIKÄPYLINTUpari oli Kopsusjärvellä 22.6.-71.

RASTAAT ovat syksyisin erityisen näkyviä ja kuuluvia. Isoja parvia vaeltava milloin mihinkin suuntaan. Kulorastaita, joista kesähavaintoja on Peuraselältä -71, Naltiolta kaksi -75 ja Jaurulla kahdessa paikassa -76, tapaa syksyisin myös runsaasti. Vuonna 1974 kuloja oli erityisen paljon: Jaurun männiköissä 18.9. kymmeniä, isoimmassa parvessa ehkä

20—25!

KOSKIKARAN mielipuroja ovat Tyyroja ja Vongoivanjoki, joilta on pesälöytöjäkin. Myös Suomul-la ja sen sivupuroissa on karoja. VARISLINNUT: Kulttuurilintu va-ris ei vielä ole asuttanut koillis-kairaa, havaintoja on vain reu-naosilta. Sen sijaan harakka oli eksynyt Tuiskukurulle asti 15.9.1976.

Havaintoaktiivisuus eri retkillä on ollut sen verran vaihteleva, et-tei eri vuosien vertailuun ole ko-vin paljon mahdollisuutta. Kui-tenkin on huomionarvoista, että

lämmiin toukokuu 1975 toi paljon eteläisiä lajeja Koilliskaira-an. Rautiainen, hippiäinen, punarin-ta, vuorivästäräkki ja punatulkku olivat silloin runsaimmillaan.

Syksyt ovat linnustollisesti ko-vin erilaisia; joskus on paljon vaelluslintuja, toisena syksynä myöhäisiä muuttolintuja ja huo-noina ei paljon mitään. Vuoden 1974 syysretki on ollut lajirikkain, tapasin silloin 15 vuorokauden retkellä 50 lajia. Vuonna 1976 20 vuorokauden aikana vain 35 lajia.

Lopuksi joitakin syyshavainto-ja. (ks. Taulukko I).

TAULUKKO 1.

Kuikka	1	26.9.-74 Nuorttijoki
Tavi	5	13.9.-83 Suopattilampi
Jouhisorsa	3	14.9.-74 Suomujoki
Tukkasotka	3	22.9.-74 Naltiojoki
Kalasääski	1	22.9.-74 Naltio
Tylli	ääni	16.9.-83 Sorvortantunturi
Pikkusirri	1	16.9.-76 Luirojärvi
Jänkäkurppa	1	24.9.-75 Naltio
Tervapääsky	1	23.9.-74 Naltiotunturi
Tunturikihi	1	9.9.-83 Kiilopää
Lapinkirvinen	1	16.9.-83 Pykäläinen
Keltavästäräkki	1	18.—20.9.-74
		Peuraselän kämpällä, yksijalkainen
Västäräkki	1	27.9.-74 Nuorttijoki
Sinirinta	1	13.9.-83 Peskiselkä
Leppälintu	1	13.9.-83 Peskiselkä
Kivitasku	1	18.9.-75 Ampupää
Kulorastas	useita	26.9.-74 Nuortti
Hippiäinen	1	24.9.-75 Naltio

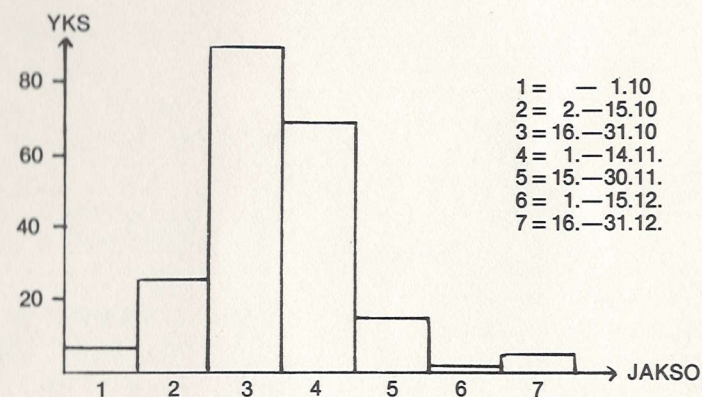
KORJAUKSIA KOKKOON 3/1984

- Kansikuva oli Pekka Helon ku-vaama nuori kotka pesällä.
- "Pähkinänakkelivaellus 1983/84 Lapissa" -jutun yhteydessä ollut diagrammi sivulla 60 oli

jäänyt kovin paljaaksi. Tässä diagrammi kokonaisuudes-saan ajanjaksoineen ja luku-määrineen.

Suurin osa pähkinänakkeleista tavattiin loka-marraskuun vaihteessa, vaeltajia ilmestyi aina vuodenvaihteeseen asti (kuva 2).

Kuva 2: Pähkinänakkeleiden ilmestyminen Lappiin.

KEVÄTRETKEI

Yhdistyksemme kevätretki tehdään Posion Korouomaan 8.6.-85. Kokoontuminen klo kuudeksi Anttikörkäälle, sieltä jatkamme yhdessä eteenpäin. Korouomassa pidetään myös kevätkokous. Omat eväät.

Johtokunta

Pellolasi A.Bergman Myllytie 2. 95700 Pello puh. 9695-12978	Metallirakenne Pello Om. Jorma ja Raimo Bergman puh. 9695-12031
Veljekset Alaniemi Bussi- ja taksiliikennettä Turtola puh. 9695-84119, matkatoimisto Pello puh. 9695-13081	Tarvike-Auto Ky Veljekset Seikkula Pello Puh. 13011, Kolari Puh.61230
PELLOPUU OY 95645 TURTOLA puh. ~~9695-84121~~	Kolarin Huonekalu ja Matto Kolari puh. 61028
Pantsarin Kone Oy Saha ja höyläämö Pello puh. 9695-12420	Pellon Musiikki ja Urheilu puh. 9695-12926
RAJA-KIRJA Pello puh. (9695) 128 60	Räihän leipomo 95655 Koivu puh. 980-785235
Pellon Kukka-ja Siemenkauppa om. Helvi Vikeväinen Pello puh. 9695-12057	Lohinivan Linjat Oy Pello ja Ylitornio puh.9695-12270
PALISKUNTAIN YHDISTYS 96100 ROVANIEMI 10 KOSKIKATU 33 A PUH. 960-22057	Raja-Foto Pello puh. 9695-12755
Eeron Kahvio Korkalonkatu 7 96100 Roi 10 Puh. 960-3590	Rakennusliike Mäkikyröt Pello puh. 9695-12821
INARIN HOPEA INARI FINLAND ☎ 9697-51333	Rovaniemen Kiinteistö- yhdistyksen Talokeskus Rovakatu 26, 96200 Roi 20 puh. 960-17941